

Stylesheet Keltische talen en cultuur Utrecht

Inleiding

Een stylesheet is bedoeld om een standaard manier van refereren in (voet)noten en bibliografie uiteen te zetten. Veel studies, uitgeverijen en tijdschriften hebben hun eigen stylesheet. Sommige daarvan zijn direct gerelateerd aan of gebaseerd op algemeen gebruikte stylesheets, zoals de MLA Stylesheet van de Modern Language Association of America (veel gebruikt in literatuurwetenschappen), en de Turabian & Chicago Stylesheet van Kate Turabian van de Universiteit van Chicago (veel gebruikt bij historische wetenschappen). Beide vakgebieden hebben raakvlakken met Keltische talen en cultuur, maar hebben het nadeel dat ze referenties tussen haakjes in de tekst zetten, en niet in voetnoten. Een dergelijk systeem kan snel zorgen voor een onrustige bladspiegel, omdat verwijzingen talrijk, lang en complex kunnen zijn. Wie regelmatig wordt geconfronteerd met een verwijzing in de tekst zoals (*LL* 350a 64; *GRSH* §20 .4; O'Sullivan 1983, 1554; Ó Riain 1988, 31; Walsh 1918, 85) leest niet prettig door. Er kleven ook andere praktische bezwaren tegen het gebruik van de genoemde stylesheets, en derhalve is er gekozen om een stylesheet te gebruiken die het meest gemeen heeft met hoe boeken en artikelen in de keltologie meestal gepubliceerd worden. De Stylesheet Keltische talen en cultuur Utrecht is gebaseerd op de bestaande stylesheet van het tijdschrift *Celtica* (uitgegeven door het Dublin Institute for Advanced Studies). Tevens zijn de laatste volumes van *Celtica* gepubliceerd op internet (zie <http://www.celt.dias.ie/publications/celtica/>). Helaas blijkt het dat de artikelen in *Celtica* zich maar losjes of in het geheel niet op de stylesheet baseren. Ook staan er zaken in de bestaande stylesheet die overbodig of ongebruikelijk zijn. Daarom is de stylesheet zodanig aangepast dat deze makkelijker en beter bruikbaar is voor studenten Keltisch.

Opzet

De stylesheet valt in de volgende delen uiteen:

1. [De bibliografie;](#)
2. [Verwijzingen in voetnoten;](#)
3. [Het gebruik van afkortingen;](#)
4. [Het verwijzen naar handschriften.](#)

1. BIBLIOGRAFIE

In de bibliografie worden alle geraadpleegde boeken, artikelen en dissertaties opgenomen en alfabetisch geordend op de achternaam van de auteur of redacteur. Het wordt aan het einde van een werkstuk opgenomen.

- 1.1 [Boeken](#)
- 1.2 [Artikelen](#)
- 1.3 [Dissertaties](#)

1.1 Boeken

Gebruik altijd de informatie op de titelpagina (niet van de kapt of de rug) van het boek. Voor ieder geciteerd werk moet de volgende informatie opgenomen worden: achternaam van de auteur, voornaam of initialen (zoals op de titelpagina vermeld), titel van het boek (cursief en met hoofdletters zoals in normaal proza gebruikelijk is), plaats(en) en jaartal van publicatie. Het is belangrijk deze volgorde aan te houden:

Carney, James, *Studies in Irish literature and history* (Dublin 1955).

Als er uit meer dan één werk van een bepaalde auteur wordt geciteerd, moeten deze op chronologische volgorde van publicatie worden opgenomen in de bibliografie. De naam van de auteur hoeft niet steeds herhaald te worden, maar kan na de eerste vermelding vervangen worden door vijf platte streepjes gevolgd door een komma (-----,). Als dan in het ene werk de naam alleen met initialen wordt gegeven, en in de ander voluit (bv. D. N. Dumville en David Dumville), geef dan de naam voluit (David N. Dumville).

Als er gebruik gemaakt wordt van meerdere werken van één auteur die in hetzelfde jaar zijn gepubliceerd, moeten deze alfabetisch op titel worden opgenomen. Houd bij meer dan één auteur of redacteur de volgende stijl aan:

Almqvist, Bo, Séamus Ó Catháin en Pádraig Ó Héalaí (red.), *The heroic process: form, function and fantasy in folk epic* (Dun Laoghaire 1987).

Bij meer dan drie auteurs of redacteurs wordt alleen de eerste genoemd, gevolgd door 'et al.'

Ahlqvist, Anders, et al. (red.), *Celtica Helsingiensia: proceedings from a symposium on Celtic studies*. Commentationes Humanarum Litterarum 107 (Helsinki 1996).

In de bibliografie wordt het werk van een auteur of redacteur samen met een co-auteur of co-redacteur vermeld ná het werk van de auteur of redacteur zelf. Chronologie speelt hierbij geen rol:

Mac Airt, Seán (red.), *The annals of Inisfallen (MS. Rawlinson B. 503)* (Dublin 1951).
Mac Airt, Seán, en Gearóid Mac Niocaill (red.), *The annals of Ulster (to A.D. 1131)* (Dublin 1983).

Het is in dit geval niet nodig om Gearóid Mac Niocaill nog apart in de bibliografie op te nemen.

Verwijzingen zijn ook nodig als de auteur meer dan één versie van zijn of haar naam gebruikt in verschillende publicaties. In dat geval worden die verschillende publicaties voorafgegaan door een regel waarop al die verschillende versies zijn vermeld:

O'Sullivan, Anne (al. Áine Ní Chróinín, Anne Cronin)
----- [Anne Cronin], 'Sources of Keating's Forus Feasa ar Éirinn', *Éigse* 4/4 (1944) 235-79.
----- [Áine Ní Chróinín] (red.), *Beatha Chríost. Leabhair ó Láimhsgríbhñibh 17* (Baile Átha Cliath 1952).

Achternamen die met 'Ní' en 'Nic/Níc' beginnen, worden opgenomen onder de 'N' in de alfabetisch geordende bibliografie, net zoals namen met Mac, Mc, Ó, O', maar tussenvoegsels zoals 'de' en 'van' worden naar achter gezet:

Hamel, A. G. van (red.), *Compert Con Culainn and other stories*. Mediaeval and Modern Irish Series 3 (Dublin 1933).

Als de auteur op de titelpagina van een boek als redacteur wordt aangeduid (redacteur van een middeleeuwse tekst of van een bundel met artikelen), komt er tussen zijn of haar naam en de titel '(red.)' te staan. (Gebruik nooit de afkortingen '(reds)' of '(redd.)' voor meerdere redacteurs.) Deze afkorting moet ook worden gebruikt voor werken die niet in dezelfde taal zijn geschreven als het werk waartoe de bibliografie behoort (dus '(red.)' i.p.v. 'ed.', 'eag.' of 'hrsg.' etc.). Redacteurs van tijdschriften en series hoeven niet vermeld te worden.

Aanduidingen van religieuze orden, academische affiliaties, graden, etc., die op een titelpagina achter de naam van de auteur staan, hoeven niet te worden opgenomen in de bibliografie.

Publicaties waarvan geen auteurs worden genoemd, moeten als volgt geciteerd worden:

An archeological survey of County Down (Belfast: HM Stationary Office, 1966).

Zulke gevallen worden alfabetisch geordend op titel, waarbij het lidwoord niet meegerekend wordt. (Het voorbeeld zou bijvoorbeeld na Arbuthnot en vóór Archdeacon kunnen staan.) Hierbij kan het nuttig zijn de uitgever te vermelden.

Als er op de titelpagina geen interpunctie wordt gebruikt om een hoofdtitel van een ondertitel te scheiden, moet in de bibliografie gebruik worden gemaakt van een dubbele punt na de hoofdtitel:

MacQueen, John, *Numerology: theory and outline history of a literary mode* (Edinburgh z.j.).

Hetzelfde geldt voor tweetalige titels:

McKenna, Lambert (red.), *Aithdioghluim dána: a miscellany of Irish bardic poetry . . . including the historical poems of the duanaire in the Yellow Book of Lecan*, 2 vols, Irish Texts Society 37 en 40 (Dublin 1935 [1939] en 1938 [1940]).

In het bovenstaande geval was het eerste deel gepland of gereed in 1935, maar pas in 1939 uitgegeven. Als dit vermeld staat op de titelpagina moet dit ook in de bibliografie vermeld worden. Dit is echter uitzonderlijk. Het komt veelvuldig voor dat een tijdschrift later is uitgegeven dan het jaartal wat vermeld staat, maar dit wordt dan niet in het tijdschrift zelf genoemd - en dus ook niet in de bibliografie, ook al is het aan de schrijver bekend.

Als de ondertitel een vertaling is van de hoofdtitel, wordt er zowel voor als achter de dubbele punt een spatie ingevoegd:

Mac Airt, Seán (ed.), *Leabhar Branach : The book of the O'Byrnes* (Dublin 1944).

Wanneer een boek twee titelpagina's bevat, kan dat als volgt worden aangeven:

Walsh, Paul (al. Pól Breatnach)

-----, (red., geprepareerd voor uitgave door Colm Ó Lochlainn), *Beatha Aodha Ruaidh Uí Dhomhnaill . . . : The life of Aodh Ruadh O Domhnaill . . .* 2 vols, Irish Texts Society 42 en 45 (London 1940 [1948] en Dublin 1943 [1957]).

In het geval van een zeer lange titel mag deze worden afgekort door gebruik te maken van drie puntjes:

Martin, M., *A description of the Western Islands of Scotland* . . . 2^e ed. (London 1716).

NB Het gaat hier om een tweede editie, die verschilt van de eerste editie wat inhoud en paginering betreft (het laatste kan ook gelden voor een paperback editie). Bij een herdruk dient het oorspronkelijke jaar van uitgave vermeld te worden, niet dat van de herdruk. Dus ook al citeer je uit de herdruk van Fergus Kelly's *A guide to early Irish law* uit 2001, in de bibliografie zet je het onder 1988. Alleen bij zeer oude werken die zijn herdrukt kan het zinvol zijn om aan te geven dat het om een herdruk gaat, gebruik dan: (London 1716, herdruk Dublin 1956).

Als een werk uit meerdere delen bestaat, moet het aantal delen na de titel worden opgenomen:

Hennessy, William M. (red.), *The annals of Loch Cé. A chronicle of Irish affairs from A.D. 1014 tot A.D. 1590*, 2 vols (London etc. 1871).

Zoals gezegd moet het ook worden aangegeven als er niet van de eerste, maar van een latere editie gebruik wordt gemaakt:

Knott, Eleanor, *An introduction to Irish syllabic poetry of the period 1200-1600 with selections, notes and glossary*, 2^e ed. (Dublin 1957).

Een nogal uitzonderlijk geval is:

Hickson, M. A., *Selections from old Kerry records* [1st series] (London 1872).
-----, *Selections from old Kerry records*, 2nd series (London 1874).

of:

Thurneysen, Rudolf, *Zu irischen Handschriften und Literaturdenkmälern* [Erste Serie], Abhandlungen der Königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen Philologisch-Historische Klasse N.F. 14/2 (Berlin 1912).
-----, *Zu irischen Handschriften und Literaturdenkmälern*, Zweite Serie, Abhandlungen der Königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen Philologisch-Historische Klasse N.F. 14/3 (Berlin 1913).

De vierkante haakjes moeten hier gebruikt worden, omdat '1st series' of 'Erste Serie' niet op de titelpagina staat, maar afgeleid is van het feit dat het andere deel als '2nd series' of 'Zweite Serie' wordt aangeduid.

Een heruitgave van een werk door iemand anders dan de oorspronkelijke redacteur dient als volgt te worden opgenomen:

Wilde, W., *Lough Corrib* 3^e ed., red. Colm Ó Lochlainn (Dublin 1938).

Hetzelfde geldt voor vertaalde werken:

Thurneysen, Rudolf, *A grammar of Old Irish*, revised and enlarged ed., vert. D.A. Binchy en Osborn Bergin (Dublin 1946).

NB 'revised and enlarged ed.' staat op de titelpagina en dient ook in een Nederlandse bibliografie in het Engels te worden weergegeven. Alle andere informatie, zoals in dit geval 'with supplement' op de titelpagina, kan worden weggelaten.

Postume werken waarbij een tweede redacteur betrokken was, moeten als volgt geciteerd worden:

O'Sullivan, Anne (red., m.b.v. Pádraig Ó Riain), *Poems on marcher lords from a sixteenth-century Tipperary manuscript*, Irish Texts Society 53 (London 1987).

Als een publicatie deel uitmaakt van een bepaalde serie, moet deze serie als volgt worden genoemd:

Keating, Geoffrey (al. Seathrún Céitinn, Séathrún Céitinn, Séathrún Kéitinn) -----, *Foras feasa ar Éirinn . . . : The history of Ireland . . .* 4 vols, red. David Comyn (I) en Patrick S. Dinneen (II-IV), Irish Texts Society 4, 8-9, 15 (London 1901 [1902], 1905 [1908] en 1906, 1913 [1914]).

of:

Knott, Eleanor (red.), *A bhfuil aguinn dár chum Tadhg Dall Ó Huiginn (1550-1591) . . .* 2 vols, Irish Texts Society 22-23 (Lúndain 1920 [1922], 1921 [1926]).

Het is gebruikelijk de plaats van publicatie (de plaats waar de uitgeverij, universiteit, school, commissie of iets dergelijks gevestigd is; niet de drukkerij) over te nemen van de titelpagina, ook al wordt die naam in het Nederlands anders gegeven (London i.p.v. Londen, Berlijn i.p.v. Berlin, Dublin i.p.v. Baile Átha Cliath, etc.). Voor een Nederlands lezerspubliek kan een vorm zoals Lúndain voor verwarring zorgen, evenals Latijnse vormen van plaatsnamen zoals die in oudere boeken soms gebruikt worden. Het is daarom toegestaan om de Nederlandse vormen te gebruiken in een Nederlandse bibliografie, maar dan wel in alle referenties in zowel de voetnoten als de bibliografie.

Waar meerdere plaatsen worden genoemd als de locaties van een uitgeverij, kan gebruik gemaakt worden van formuleringen zoals 'London en Dublin' of (in het geval van een groot aantal plaatsen) 'London etc.' Als een werk in de VS gepubliceerd is, wordt de naam van de staat afgekort ook opgenomen:

Carey, John, *A single ray of the sun: religious speculation in early Ireland* (Andover, MA, en Aberystwyth 1999).

Puhvel, Jaan (red.), *Myth and law among the Indo-Europeans: studies in Indo-European comparative mythology* (Berkeley, CA, en London 1970).

Als de plaats van publicatie niet bekend is, moet 'z.p.' worden gebruikt, als het jaartal niet bekend is, wordt 'z.j.' gebruikt. Als het jaartal van publicatie wel bekend is (bv. in een bibliografie), maar niet in het boek is vermeld, dient deze tussen vierkante haken te worden opgenomen:

Ó Donnchadha, Tadhg (red.), *An Leabhar Muimhneach maraon le suim aguisíní* (Baile Átha Cliath [1940]).

De vindplaats van bijzondere stukken, zoals pamfletten, dient als volgt te worden weergegeven:

Sketches of the origin and progress of the recent work of reformation in the district of Dingle and Ventry (Dublin 1842: Cambridge University Library, Bradshaw Irish Collection, item 3519).

of:

Stokes, Whitley, *Observations on the necessity of publishing the Scriptures in the Irish language* (Dublin 1806: kopie in de bibliotheek van Trinity College, Dublin).

1.2. Artikelen in bundels en tijdschriften

Bijdragen in samengestelde werken of bundels moeten als volgt geciteerd worden:

Anderson, William Jones, 'Rome and Scotland, 1513-1625', *Essays on the Scottish Reformation 1513-1625*, red. David McRoberts (Glasgow 1962) 463-83.

Breatnach, Liam (red.), 'An edition of *Amra Senáin*', *Sages, saints and storytellers: Celtic studies in honour of Professor James Carney*, red. Donnchadh Ó Corráin, Liam Breatnach en Kim McCone, Maynooth Monographs 2 (Maynooth 1989) 7-31.

In het geval dat er meerdere bijdragen uit hetzelfde boek worden geciteerd in de bibliografie, moet ook het boek zelf apart worden opgenomen en heeft de verwijzing naar de bijdrage de volgende vorm:

Murphy, Gerard (red.), 'A poem in praise of Aodh Úa Foirréidh, bishop of Armagh (1032-1056)', in O'Brien, *Measgra*, 140-64.

Voor verwijzingen naar artikelen uit tijdschriften moet de volgende stijl worden aangehouden:

Frantzen, Allen J., 'When women aren't enough', *Speculum* 68/2 (1993) 445-71.

De voornamen van de auteurs worden, net als bij boeken, voluit of alleen met initialen opgenomen, afhankelijk van hoe ze in het artikel voorkomen.

In het geval dat er bij postume werken een tweede redacteur betrokken was, moeten de gegevens als volgt in de bibliografie worden opgenomen:

O'Brien, M. A. (red. Rolf Baumgarten), 'Old Irish personal names', *Celtica* 10 (1973) 211-36.

In titels worden alleen hoofdletters gebruikt waar ze in normaal proza ook zouden staan. In de titels van tijdschriften worden de hoofdletters in significante woorden wel behouden, bv. bij *Cambrian Medieval Celtic Studies*.

Cursivering in titels van artikelen moet altijd getrouw worden overgenomen:

Ó Concheanainn, Tomás, 'The manuscript tradition of *Mesca Ulad*', *Celtica* 9 (1987) 13-30.

Enkele aanhalingstekens in titels moeten in de bibliografie worden vervangen door dubbele aanhalingstekens:

Carney, James, 'Linking alliteration ("Fidrad freccomail")', *Éigse* 18/2 (1981) 251-62.

Sommige artikelen in bundels of tijdschriften worden integraal of in een nieuwe opmaak opgenomen in een nieuwe bundel of een collectie van verzameld werk. In dit soort gevallen is het belangrijk naar beide te refereren, omdat zo het jaartal van de oorspronkelijke uitgave wordt gegeven, maar tevens waar een wellicht moeilijk te vinden artikel ook kan worden geraadpleegd. Bijvoorbeeld:

Bischoff, Bernhard, 'Wendepunkte in der Geschichte der lateinischen Exegese im Frühmittelalter', *Sacris Erudiri* 6 (1954) 189-279. [zie ook Bernard Bischoff, *Mittelalterliche Studien: ausgewählte Aufsätze zur Schriftkunde und Literaturgeschichte*. Band I (Stuttgart 1966) 205-73.]

Laat in je voetnoten duidelijk zien uit welke versie je citeert.

Boekrecensies moeten als volgt worden opgenomen:

Fraser, J., recensie van Thomas F. O'Rahilly, *Irish dialects past and present . . .* (Dublin 1932), *Scottish Gaelic Studies* 4/1 (1934) 88-90.

De jaargang van een tijdschrift wordt altijd in Arabische cijfers weergegeven, ook als in het tijdschrift Romeinse cijfers worden gebruikt:

Éigse 27 (1993) en niet: *Éigse* XXVII (1993)

Wanneer een nummer van een tijdschrift in delen is uitgegeven, moet ook het nummer van het betreffende deel worden genoemd. Het jaartal is dat van het gebruikte deel en niet van het tijdschriftnummer als geheel:

Éigse 14/1 (1971)

Irische Texte 3/2 (1897) 291

Dit geldt ook voor tijdschriften die zowel in jaargangen als in opeenvolgende genummerde delen worden uitgegeven:

Irish Historical Studies 28/110 (1992)

Dit hoeft echter alleen als deze informatie voorhanden is, en dat is niet altijd het geval. Vaak zijn kleine deeltjes van jaargangen bijeen gebonden en worden de kaften en titelpagina's dan weggelaten, zodat niet duidelijk meer is wat in welk deel stond en wanneer het precies was gepubliceerd. Als dat niet duidelijk is van het voorhanden zijnde exemplaar, dient het jaartal op het exemplaar aangehouden te worden.

Bij tijdschriften die in series worden uitgegeven, moet het serienummer worden opgenomen als het weglaten daarvan verwarring zou kunnen veroorzaken:

Ulster Journal of Archeology [1st series] 2 (1854) 121-25.

Ulster Journal of Archeology [2nd series] 2/2 (1896) 108-26.

Sommige tijdschriften geven meer specifieke data voor hun jaargangen (bijvoorbeeld *Hermathena* of *Cambrian Medieval Celtic Studies*, seizoen en jaar) of delen van jaargangen (bijvoorbeeld *Studies*, seizoen en jaar, of *Speculum*, of *Kelten: Mededelingen van de Stichting A. G. van Hamel voor Keltische Studies*, maand en jaar). Alleen het jaartal hoeft dan in de bibliografie te worden opgenomen.

Net als bij boeken geldt dat als het jaartal van de publicatie afwijkt van het jaartal dat op het tijdschrift is vermeld, dit als volgt kan worden aangegeven:

Béaloideas 20 (1950 [1952]) 152-56.

In sommige gevallen kan het nuttig zijn ook de plaats van uitgave op te nemen:

Franciscan College Annual (Multyfarnham) 1948.

Reveille (Mainistir na Féile) 1970.

Dit geldt ook voor kranten waarbij verwarring mogelijk is:

Irishman (New York) 23 August 1910.

Irishman (Dublin) 23 February 1867.

1.3 Dissertaties

Een proefschrift dat ingediend is voor het behalen van een universitaire graad of andere kwalificatie moet als volgt worden geciteerd:

Lyne, Gerard J., 'The General Association of Ireland, 1836-7' (MA thesis, University College, Dublin, 1968).

2. BRONVERMELDINGEN

2.1 [Voetnoten: volledige verwijzing](#)

2.2 [Voetnoten: korte verwijzing](#)

2.3 [Overige opmerkingen](#)

2.1 voetnoten: volledige verwijzing

Verwijzingen naar andere werken binnen een tekst worden opgenomen in voetnoten (opeenvolgend genummerd, in kleiner schrift dan de hoofdtekst). Alleen waar in het geval van bijvoorbeeld een editie en vertaling veel referenties zijn naar steeds dezelfde teksten is het toegestaan om dat tussen haakjes in de tekst te doen. Wanneer je voor de eerste keer naar een werk refereert, geef je hele titel zoals die ook in de bibliografie staat gegeven, behalve dat de voornaam als eerste wordt gegeven, bijvoorbeeld:

1. James Carney, *Studies in Irish literature and history* (Dublin 1955).

2. Bo Almqvist, Séamus Ó Catháin en Pádraig Ó Héalaí (red.), *The heroic process: form function and fantasy in folk epic* (Dun Laoghaire 1987).

3. Anders Ahlqvist, et al. (red.), *Celtica Helsingiensia: proceedings from a symposium on Celtic studies*. Commentationes Humanarum Litterarum 107 (Helsinki 1996).
4. Seán Mac Airt (red.), *The annals of Inisfallen (MS. Rawlinson B. 503)* (Dublin 1951).
5. William Jones Anderson, 'Rome and Scotland, 1513-1625', *Essays on the Scottish Reformation 1513-1625*, red. David McRoberts (Glasgow 1962) 463-83.
6. Liam Breatnach (red.), 'An edition of *Amra Senáin*', *Sages, saints and storytellers: Celtic studies in honour of Professor James Carney*, red. Donnchadh Ó Corráin, Liam Breatnach en Kim McCone, Maynooth Monographs 2 (Maynooth 1989) 7-31.

Vaak zal je verwijzen naar een aantal pagina's in een bepaald werk. Gebruik bij artikelen in bundels en tijdschriften een dubbele punt om dit aan te geven. Arabische cijfers die aan de bibliografische referentie volgen geven altijd de paginanummers aan. Het is daarom niet nodig om de afkorting 'p.' of 'pp.' te gebruiken. Als er niet naar pagina's maar bijvoorbeeld naar een regel, een hoofdstuk of een paragraaf verwezen wordt, moet dit duidelijk worden aangegeven. Het is vaak nodig combinaties te gebruiken, bijvoorbeeld als er wordt verwezen naar een voetnoot (n.) op een bepaalde pagina. Bijvoorbeeld:

1. James Carney, *Studies in Irish literature and history* (Dublin 1955) 22-25.
2. Kuno Meyer (red.), *The death-tales of the Ulster heroes*. Todd Lecture Series 14 (Dublin 1906) vi-vii.
3. William Jones Anderson, 'Rome and Scotland, 1513-1625', *Essays on the Scottish Reformation 1513-1625*, red. David McRoberts (Glasgow 1962) 463-83: 470-71, 477 en 482-83.
4. T. M. Charles-Edwards, 'The heir-apparent in Irish and Welsh law', *Celtica* 9 (1971) 180-90: 181-82, zie ook 187 n. 22.
5. CIH 2220.28-29; Liam Breatnach (red.), *Uraicecht na Ríar: the poetic grades in early Irish law* (Dublin 1987) 104 §4.
6. Seán Mac Airt (red.), *The annals of Inisfallen (MS. Rawlinson B. 503)* (Dublin 1983) 993.1.
7. Seán Mac Airt en Gearóid Mac Niocaill (red.), *The annals of Ulster*, vol. 1 (to A.D. 1131) (Dublin 1983) 600.1 (s.a. 599) [=598].
8. John O'Donovan (red.), *Annála rioghachta Eireann : Annals of the kingdom of Ireland by the Four Masters*. 7 vols (Dublin 1848-51) ii 716, s.a. 983 [= 984].
9. M. A. O'Brien (red.), *Corpus genealogiarum Hiberniae*, vol. 1 (Dublin 1962) 61 (123c1).
10. Cecile O'Rahilly (red.), *Táin bó Cúalnge from the Book of Leinster* (Dublin 1967) regels 825-33, 2185-88 en 2475.

In voorbeelden 6-8 wordt niet verwezen naar een paginanummer maar naar het jaartal waaronder een bepaalde gebeurtenis in de annalen vermeld staat (het vermelden van volume en paginanummer in geval van 8 is echter aan te raden, omdat het het zoeken vergemakkelijkt). In het geval van 6 is het correcte jaartal er door de redacteuren bij gezet, omdat het niet in het handschrift staat. Bij 7 wordt ook eerst naar het jaartal van de redacteuren verwezen, maar de redacteuren zijn (mogelijk) niet juist geweest in hun berekening, en dus is de verwijzing s.a. (sub anno 'onder het jaar'; meervoud s.aa.) toegevoegd, om aan te geven onder welk jaartal het zich in het handschrift van de *Annalen van Ulster* bevindt. Tenslotte, tussen vierkante haakjes het daadwerkelijke jaar waarin de gebeurtenis heeft plaatsgevonden, aan de hand van de reconstructie van Dan McCarthy van de Ierse annalen en het systeem van datering (zie

<https://www.cs.tcd.ie/Dan.McCarthy/chronology/synchronisms/annals-chron.htm>), een onmisbare site als het om de datering van gebeurtenissen genoemd in de Ierse annalen gaat. Vanaf s.a. 678 = 679 stemt het jaartal gegeven door de redacteurs in de *Annalen van Ulster*

overeen met het daadwerkelijke jaartal, dus de problemen met de juiste datering spelen alleen tot en met AU s.a. 677. Bij 8 staat het jaartal 983 in het handschrift en is niet aangepast door de redacteur, maar het daadwerkelijke jaartal is 984.

Bij voorbeeld 9 wordt verwezen naar het paginanummer en de plaats waar een naam in het handschrift Rawlinson B 502 te vinden is, en bij 10 naar de regels in de editie, aan de hand waarvan zowel de Ierse tekst als de vertaling te vinden zijn. Dit is specifiek dan paginanummers, en wel zo handig als een bepaald zinnetje of woordje moet worden opgezocht.

In werken van meerdere volumes gaat het refereren naar bepaalde pagina's als volgt:

Charles Plummer (red.), *Bethada náem nÉreann : Lives of the Irish saints*, 2 vols (Oxford 1922) i 59 §74 = ii 58.

Hierbij staat in deel 1 de tekst en in deel 2 de vertaling.

Latijnse teksten kunnen onderverdeeld zijn in 'boeken' (die erg kort kunnen zijn). Hierna kan worden verwezen met een Romeinse hoofdletters, maar als er veel 'boeken' zijn kan dat ook met Arabische cijfers:

1. Ludwig Bieler (red.), *The Patrician texts in the Book of Armagh*. *Scriptores Latini Hiberniae* 10 (Dublin 1979) 115 (II.2).
2. Wasserschleben, H (red.), *Die irische Kanonensammlung*. 2° ed. (Leipzig 1885) 144 (38.9).

In het laatste voorbeeld heeft de tekst Liber XXXVIII, Cap. 9. Bij regelmatig gebruik van een werk als *Die irische Kanonensammlung* (oftewel de *Collectio canonum Hibernensis*) kan worden volstaan met het vermelden van alleen het boek en hoofdstuk.

2.2 voetnoten: korte verwijzing

Wanneer er nogmaals naar een werk wordt verwezen in de voetnoten kan een kortere titel volstaan. Alleen als er in de bibliografie meerdere auteurs met dezelfde achternaam voorkomen, worden er in de voetnoot initialen of voornamen vermeld (bijv. D. E. Evans, D. S. Evans, E. Evans, en J. G. Evans). De afkorting '(red.)' wordt bij korte titels in voetnoten weggelaten.

Voor titels van boeken die met een lidwoord beginnen, geldt dat dit lidwoord in de korte titel van de voetnoot wordt weggelaten; dit geldt ook voor de titels van tijdschriften en kranten (behalve voor *The Times* (London)), maar niet voor individuele bijdragen aan tijdschriften of boeken:

1. Carney, *Studies*, 100-101.
2. Meyer, *Death-tales*, viii-ix.
3. Anderson, 'Rome and Scotland', 477.
4. Charles-Edwards, 'The heir-apparent', 184.
5. Mac Airt en Mac Niocaill, *Annals of Ulster*, 722.4.
6. Thurneysen, *Zu irischen Handschriften*, Zweite Serie, 8.

Er zijn drie uitzonderingen op het gebruik van korte titels, namelijk:

a) artikelen met titels die dubbelzinnig of niet informatief zijn, bijvoorbeeld:

1. De Bhaldratthe, 'Nótai ar fhocail', 127.

In dat geval wordt de korte titel vervangen door een precieze verwijzing naar het tijdschrift:

1. De Bhaldráithe, *Éigse* 26 (1992) 127.

b) verwijzingen naar een boekrecensie zonder titel. Hiervan moeten de auteur en de vindplaats geciteerd worden:

1. Fraser, *Scottish Gaelic Studies* 4/1 (1934) 89.

c) werken waarnaar veelvuldig verwezen wordt. In dat geval mag gebruik worden gemaakt van een afkorting. Afkortingen mogen alleen worden gebruikt voor geregeld voorkomende zaken en er moet altijd een verklarende lijst van de afkortingen bijgevoegd worden; zie hoofdstuk 3 beneden.

2.3 overige opmerkingen

Het gebruik van korte titels in voetnoten betekent dat het gebruik van de afkortingen ‘loc. cit.’, ‘op. cit.’, en ‘art. cit.’ wordt vermeden. Bij opeenvolgende verwijzingen naar het werk van één schrijver kunnen de tweede en verdere verwijzingen beginnen met ‘idem’ (mannelijk) of ‘eadem’ (vrouwelijk); bij opeenvolgende verwijzingen naar dezelfde bron is de afkorting ‘ibid.’ gebruikelijk.

1. Van Hamel, *Compert Con Culainn*, 50 (*Tochmarc Emire* §68).

2. *Ibid.*, 51 §69.

Gebruik liever de woorden ‘zie’, ‘hierboven’ en ‘hieronder’ dan ‘v.’, ‘supra’ en ‘infra’. Verwijs alleen naar een bron met ‘zie ...’ als het raadplegen van de bron noodzakelijk is voor een goed begrip van de besproken onderwerpen. Eenzelfde voorzichtigheid geldt voor het gebruik van ‘zie ook ...’ (van dezelfde strekking als ‘zie’, maar gebruikt om te verwijzen naar materiaal van minder directe relevantie) en ‘cf.’ (het Latijnse *confer* dat gebruikt wordt om te verwijzen naar vergelijkbaar materiaal, vgl. Engels *compare*).

Bij verwijzingen naar de diplomatische editie van een manuscript moet de voetnoot het nummer van het betreffende deel (indien van toepassing) en het regelnummer bevatten. Verwijzingen naar edities van poëzie moeten het regelnummer bevatten als de liniëring doorlopend is:

1. McKenna, *Book of Magauran*, 3285.

of het nummer van het gedicht, inclusief regelnummer of versnummer:

1. Knott, *Tadhg Dall*, 12.49-50.

Verwijzingen naar verzen kunnen aangevuld worden door letters (Romeinse, geen hoofdletters) toe te schrijven aan de betreffende regels. Dit is een veel toegepaste manier om de exacte locatie van het citaat aan te geven binnen het metrische systeem:

2. Knott, *Tadhg Dall*, 12.13ab.

3. AFKORTINGEN

In elk vakgebied bestaan een aantal gangbare afkortingen, zo ook bij Keltisch. Titels van standaardwerken worden vaak afgekort, zoals bijvoorbeeld CIH, CGH, DIL, LU en TBC-I. Voor een lijst met voorbeelden, zie de Lijst met afkortingen middeleeuwse Ierse literatuur.

1. CIH 1245.6-7.
2. CGH 219 (150b46).
3. AConn 1257.2.
4. ALI ii 10-11.
5. ATig, RC 16, 400.
6. BB 62ab14-15.
7. BL iv 100-1, 105-6.
8. BS 330.
9. DIL s.v. 4 de, 2 derb, 1 forgab.
10. Lec. 13rc23-rd34.
11. LGÉ ii 62 §146.
12. LU 123-45.
13. VC II.2 (Sharpe, *Adomnán*, 155).

Het gebruik van afkortingen heeft alleen zin als je verschillende malen naar de uitgave in kwestie verwijst. De afkortingen die je gebruikt moet je in een aparte lijst opnemen voorafgaand aan je voorwoord en/of inleiding van je werkstuk. De volledige titels neem je over in de bibliografie. Als je verwijst naar regelnummers dien je dat in de lijst met afkortingen aan te geven, bv. bij LU zet je na de bibliografische verwijzing: [referenties zijn naar regelnummers]. Bij VC verwijst je naar de Latijnse tekst, het boek en het hoofdstuknummer. Als je naar de vertaling van de Andersons of Sharpe verwijst moet je dat op de conventionele manier doen. Je hoeft de gangbare afkortingen niet eerst uit te leggen in je tekst of voetnoten, maar diegenen die niet op de lijst staan en die niet veel gebruikt worden moet je wel uitleggen:

1. James Carney, *Studies in Irish literature and history* (Dublin 1955) [hierna SILH].
2. Voor *Tochmarc Emire* recensie III [hierna TE III], zie A. G. Van Hamel (red.), *Compert Con Culainn and other stories*. Mediaeval and Modern Irish Series 3 (Dublin 1933) 20-68.

Bepaalde tijdschriften (bv. *CMCS* of *ZCP*) of series (bv. ITS, MMIS) kun je ook afkorten in je voetnoten en bibliografie wanneer je er meerdere malen naar verwijst. Je dient die afkortingen dan wel op te nemen in de lijst met afkortingen.

Wanneer met bijvoorbeeld regelnummers het begin en einde van een citaat wordt aangegeven, is het gebruikelijk om voor het tweede getal maximaal twee cijfers te gebruiken, bijvoorbeeld 1855-58, 136-52, 34-35, maar 100-1, 104-5.

4. HANDSCHIFTEN

Voor verwijzingen naar manuscripten geldt de volgorde: plaats, bibliotheek, nummer van het manuscript (serienummer en planknummer), folio/paginnummer of artikelnummer, letter van de kolom en regelnummer(s). Zulke verwijzingen kunnen gecompliceerd zijn. Daarom volgen hier een aantal voorbeelden:

1. Dublin, Trinity College Dublin, MS 1298 (H.2.7) 29b15.
2. London, British Library, MS Egerton 73, 104va12-105rb15.
3. Brussel, Bibliothèque Royale, MS 4639, 14b14.
4. Edinburgh, National Library of Scotland, Advocates' Library MS 72.1.40 (Gaelic MS XL) 12va35-b33.
5. Dublin, Royal Irish Academy, MS 474 (24 P 26), 32.3-34.5.
6. Dublin, National Library of Ireland, MS G 15, 34rab15.
7. Dublin, Trinity College Dublin, MS 1318 (H.3.17) kol. 487-499.24.

Bij de meeste handschriften refereer je naar het nummer van de folio of de pagina. Een folio heeft vaak een recto (voorkant) en een verso (achterkant), afgekort als r en v. De letters a, b, c, etc. geven de kolom aan, en soms wordt een kolom nog eens midden in de tekst opgesplitst, zodat je een verwijzing zoals 34rab15 in voorbeeld 6 kan krijgen. Maar bestaat een folio of de pagina uit één kolom dan geef je alleen het regelnummer aan, zoals bij voorbeelden 3 en 5. Sommige handschriften zijn per kolom genummerd, zoals in voorbeeld 7.

In veel handschriftcatalogussen is er een verschil tussen het nummer in de catalogus en de plaats waar het handschrift in de bibliotheek op de planken staat (het *shelf number*), of er is sprake van een vroegere classificatie die alom bekend is, zoals bij de voorbeelden 5 en 7. Geef dan beide in de eerste referentie.

Heb je eenmaal de volledige informatie gegeven, dan kun je die naderhand verkort weergeven in de tekst of voetnoten.

1. TCD 1298, 29b17.
2. BL Egerton 73, 106vd12.
3. BR 4639, 15bb12.
4. NLS 72.1.40, 13b34.
5. RIA 474, 35.6-10.
6. NLI G 15, 35vb12.

Bij soortgelijke handschriften moet je echter de volledige informatie weergeven. Bij teksten waar een handschrift terloops wordt genoemd hoeft je bij een bekende codex niet de officiële vindplaats te noemen (zie afkortingen BB, LL, Lec, LU, UM, YBL), maar wel als je teksten in verschillende handschriften met elkaar gaat vergelijken en ze anderzijds vrij uitvoerig bespreekt. Geef in ieder geval een (ruwe) datering, zoals bij:

Dublin, Royal Irish Academy MS 1225 (D ii 1) (Boek van Uí Maine, ca. 1378-94).

Gebruik in een Nederlandse tekst de Nederlandse titel, zoals het Boek van Leinster en het Gele Boek van Lecan, maar hou de gangbare afkortingen aan, LL (voor de facsimile en als je naar het folio en regelnummer verwijst, en BL als je naar de diplomatische uitgave verwijst) en YBL.